

**VISOKOŠKOLSKE KNJIŽNICE I INFORMACIJSKO OPISMENJAVANJE
STUDENATA :
ZAŠTO JE ONO DANAS TOLIKO POTREBNO**

Academic libraries and student information literacy : what is the connection and why is it important

Zorica Antulov
Sveučilišna knjižnica u Zadru
zantulov@unizd.hr

UDK /UDC **007-057.87(497.5)**
Stručni rad / Professional paper
Primljeno/Received: 25.03.2019.

Broj
bibliografske
jedinice

338

Sažetak

Pojam informacijske pismenosti još je uvijek relativno nov, međutim, potreba za informacijskim opismenjavanjem u suvremeno informacijsko doba više nije nikakva novost, ono danas postaje nužnost. Pojavom suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije, svijet se polako pretvara u globalno selo. Informacije se izuzetno brzo šire, međutim, u tom se informacijskom svijetu sad treba znati i snaći. Nije svaka informacija i svaki informacijski izvor jednako vrijedan, kao što i način njihova korištenja nije uvijek etičan. Informacijska je pismenost, stoga, suvremenom čovjeku potrebna jednako koliko i osnovna pismenost (poznavanje osnova čitanja i pisanja). Današnji su studenti generacija mladih ljudi koji trebaju biti dio obrazovne elite društva te nikako ne smiju biti iz toga izostavljeni. Ulog koji pri informacijskom opismenjavanju studenata mogu dati suvremene visokoškolske knjižnice, budući da je riječ o informacijskim ustanovama u sustavu visokoškolskog obrazovanja, ustanovama koje poznaju, imaju pristup te se znaju koristiti kvalitetnim suvremenim i tradicionalnim izvorima informacija, u tom procesu može biti izniman.

Ključne riječi: cjeloživotno obrazovanje, informacijska pismenost, sveučilišne knjižnice

Summary

The concept of information literacy is still relatively new, but the need for informational literacy in the modern information age is no longer a novelty. Today it becomes a necessity. With the emergence of modern information and communication technology, the world is easily transformed into a global village. The information is spreading rapidly, but in this information world we need to know how to manage. Not every information and every information source is equally valuable, as the way they are used is not always ethical. Information literacy, therefore, requires modern man as much as basic literacy (knowledge of the basis of reading and writing). Today's students are generations of young people who need to be a part of the educational elite of society and should not be left out of it. The role that academic libraries have in students information literacy can be quite significant, since we talk about institutions in higher educational system that have access to and can use high quality contemporary and traditional sources of information.

Key words: academic libraries, lifelong learning, information literacy

Informacijska pismenost u informacijskom društvu

Iz razloga što informacije iz jednog dijela svijeta pojavom modernih informacijsko-komunikacijskih tehnologija vrlo brzo postaju dostupne u drugom dijelu svijeta, društvo u kojem živimo sve više poprima osobine tzv. globalnog sela. Prema M. Mc Luhanu pojavom suvremenog elektroničkog doba nestaje one razdvojenosti tipične za svijet mehaničkog doba. Nestaje podijeljenost na centar i periferiju i on opet postaje jedna organska cjelina u kojoj svaki intelektualni, duhovni ili značajan čin bilo koje vrste ne može više ostati skriven u svom dijelu svijeta.¹ Kako informacije u takvom, globalnom svijetu, postaju daleko dostupnije nego što su to ikad prije bile, tako i njihovo izostajanje dovodi do isključenosti i zaostajanja za ostatkom svijeta. Potraga za informacijom i znanjem stara je otkad i čovjek sam, međutim nikad do sada informacija i znanje nisu bili doživljavani izvorom moći kao što se to danas događa.² Činjenica je da uspjeh u bilo kojem području ljudske djelatnosti nerijetko ovisi upravo o dobivanju prave informacije u

¹ Usp. Alić, S. Globalno selo. // Filozofska istraživanja 29, 1(2009), str. 57.

² Usp. Stančin-Rošić, D. Obrazovanje korisnika za 21. stoljeće. // Zbornik radova / Međunarodno savjetovanje Knjižnice europskih gradova u 21. stoljeću, Varaždin, 4.-7.XI. 1998. Varaždin : Gradska knjižnica "Metel Ožegović", 1998. Str. 133.

pravom trenutku i zato se sve više teži što bržem pristupu informacijama. Upravo iz ovog razloga osnovna ljudska pismenost koja se odnosi na razvijanje sposobnosti čitanja i pisanja danas prestaje biti dovoljna. Današnje društvo, tzv. „društvo koje uči“, ono koje je nastalo kao odgovor na brz tehnološki razvitak, umrežavanje, na gospodarstvo koje se temelji na informacijama i činjenicu da te iste informacije i znanje danas zastarijevaju jednakom brzinom kojom nam postaju dostupne, traži novi skup vještina i znanja koji odgovara novom obliku pismenosti, tzv. pismenosti za 21. stoljeće. Kad se govori o novim oblicima pismenosti obično se navode: medijska, računalna/informatička, knjižnična, digitalna i informacijska pismenost, pri čemu se informacijska i informatička pismenost nerijetko pogrešno izjednačuju. Dok se medijska pismenost bazira isključivo na informacijama dobivenim iz masovnih medija, digitalna na informacijama dobivenim putem Interneta ili dostupnim putem digitalizirane građe, računalna/informatička pismenost bazira se na poznavanju rada na računalima, poznavanju sustava, programa i mreža te je, kao i prethodne dvije, samo dio informacijske pismenosti. Knjižnična pismenost također je dio informacijske pismenosti, ali je ujedno i njen preteča. Dok se knjižnična pismenost odnosi na poznavanje knjižnice, njenih usluga i knjižničnih izvora informacija, informacijska se pismenost odnosi na poticanje vještina pristupa, vrednovanja, organizacije i učinkovitog korištenja informacija neovisno o tome gdje se izvor informacije nalazi. Iz ovog se razloga suvremena knjižnična pismenost kreće u smjeru informacijske pismenosti.³

Termin informacijska pismenost potječe iz 1974. godine kad je P. Zurkowski definira kao „učinkovito korištenje informacija u kontekstu rješavanja problema“.⁴ Godine 1989. American Library Association (ALA) daje definiciju informacijske pismenosti koja se i danas najčešće koristi, a njome se informacijska pismenost određuje kao skup sposobnosti koji čine: prepoznavanje informacijske potrebe, sposobnost njenog pronalaženja, vrednovanja kao i njeno učinkovito korištenje, a informacijski se pismenim osobama smatraju one koje su naučile kako učiti.⁵

³ Usp. Špiranec, S. Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje. // *Edupoint* 17, 3(2003), str. 4-14. URL: http://edupoint.carnet.hr/casopis/cimages/edupoint/ep_17_1.pdf (2019-08-07)

⁴ Usp. Isto.

⁵ Usp. Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija, recenzirano 30. srpnja 2006. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 21.

Prema S. Webberu i B. Johnstonu sve definicije informacijske pismenosti sadržavaju sljedeće elemente:⁶

- sposobnost učinkovitog traženja informacija
- upućenost pri odabiru i vrednovanju informacija i informacijskih izvora
- lakoća korištenja širokog raspona medija
- svijest o problemu pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija
- učinkovitost prenošenja informacija drugima.

Od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje koje je 2006. godine usvojio Europski parlament jedna je „učenje kako učiti“⁷, iz čega se može zaključiti da je informacijska pismenost preduvjet cjeloživotnog obrazovanja te ju je iz tog razloga nužno poticati u svim obrazovnim ustanovama pa tako i u knjižnicama. Tek samostalno učenje i korištenje informacija i izvora znanja, odnosno samostalno prepoznavanje informacijskih potreba i njihovo izražavanje i kvalitetno rješavanje čini čovjeka današnjice zaista informacijski pismenim, sposobnim za život u društvu koje uči i informacijskoj eri kojoj pripada.⁸

Informacijska pismenost i novi ciljevi obrazovanja u visokoškolskom okružju

Budući da se informacija smatra temeljnom sastavnicom učenja, nije začuđujuće da između obrazovnog i informacijskog okruženja postoji jaka uzajamna veza.⁹ Novi ciljevi obrazovanja doveli su do pomaka od filozofije tradicionalnog obrazovanja, gdje se težilo usvajanju svih informacija unutar nekog područja, na novu filozofiju gdje postaje jasno da je to nemoguće i da zapravo treba težiti konceptu učenja kako učiti.¹⁰ Takvim učenjem se potiče samostalnost i kritičnost u učenju te stječu kompetencije za cjeloživotno učenje. Iz ovog je razloga podučavanje informacijskoj pismenosti važna zadaća svih ustanova koje svoj rad zasnivaju na obrazovanju, a njima pripadaju i

⁶ Usp. Candy, P. C. Lifelong learning and information literacy . Str. 6-7. URL:

https://www.researchgate.net/profile/Philip_Candy/publication/268299706_Lifelong_Learning_and_Information_Literacy/links/55d4eb9308ae6788fa352834.pdf (2018-10-10)

⁷ Usp. Suzić, N. Kompetencije za život u 21. stoljeću i školski ciljevi učenika. // Pedagogijska istraživanja 11, 1(2014), str. 112.

⁸ Usp. Stančin-Rošić, D. Nav. dj., str. 135-136.

⁹ Usp. Škorić, L.; M. Šember; H. Markulin; J. Petrak. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 3-4(2012), str. 19.

¹⁰ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta, 2008. Str. 106.

visokoškolske ustanove. Da bi razina pismenosti bila što viša smatra se da bi se ponajprije trebalo težiti integriranoj izobrazbi za informacijsku pismenost na svim obrazovnim stupnjevima, što podrazumijeva njen početak već u osnovnoj školi, nastavak kroz srednju školu i potom na razini visokoškolskog obrazovanja.¹¹

Visokoškolske ustanove danas žele imati tzv. kurikulum za 21. stoljeće što pretpostavlja da ponuđeni studijski programi mogu privući kritičnu masu korisnika. One teže stvaranju budućih zaposlenika osposobljenih za učenje tijekom cijelog života, kao i novih akademskih građana koji će svojim sposobnostima povećati istraživački potencijal akademskog procesa u cjelini. Inače, zanimljivo je da sama ideja informacijske pismenosti potječe upravo iz akademskog sektora te je upravo u njemu i doživjela svoj najjači zamah. Iz ovog razloga nije začuđujuća ni činjenica da upravo visokoškolske knjižnice, ukoliko napravimo usporedbu s drugim okruženjima, u području informacijskog opismenjavanja korisnika doživljavaju najvidljiviji procvat.¹² Mada je tematika informacijske pismenosti već dugo prisutna u akademskim krugovima, ona se intenzivira i aktivnije uvodi u studijske programe uvođenjem Bolonjske deklaracije. Promjene koje ona donosi odnose se, među ostalim, i na pristup u obrazovanju studenata. U osvrtu na Bolonjski proces A. Bjeliš ističe da za čuvanje znanja i njegov prijenos danas nisu dovoljne samo knjižnice (naglašavajući ovom formulacijom njihovu bitnost u tom procesu) već ističe potrebu stalnih istraživanja, provjeravanja i žive ljudske kritičnosti te aktivnu uključenost studenata u taj proces.¹³ Sama bit reforme obrazovanja koja se uvodi Bolonjskom deklaracijom i jest upravo stavljanje studenta u središte sustava. Njeguje se njihova samostalnost u procesu učenja pri čemu se težište stavlja na aktivno učenje te osposobljavanje za izradu različitih radova koji će se temeljiti na istraživanju i samostalnom rješavanju problema. Kreće se, dakle, prema informacijskom opismenjavanju studenata i udaranju temelja za cjeloživotno učenje pri čemu se teži većoj odgovornosti studenata, dok se uloga nastavnika sve više svodi na nadziranje.¹⁴ Kako Bolonjski proces traži od nastavnika viši stupanj kvalitete rada, a broj nastavnika i studenata ostaje isti, nastavnici ponekad, u želji da zadovolje kriterije, mogu postati

¹¹Usp. Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Lokve : Benja, 2006. Str. 38.

¹²Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 123.

¹³Usp. Španiček, Đ. Bolonjski proces u Hrvatskoj. // Polimeri : časopis za plastiku i gumu 26, 2(2005), str. 77.

¹⁴Usp. Rubinić, D.; I. Stričević. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata : istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-FranzensGraz. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4 (2011), str. 28.

preopterećeni.¹⁵ U takvim slučajevima, kao pomoć nastavnicima te u svrhu više kvalitete obrazovnog procesa matične ustanove, visokoškolske knjižnice mogu dati svoj značajan doprinos. Rad na informacijskom opismenjavanju studenata, osobito studenata prve godine koji tek ulaze u svijet visokoškolskog obrazovanja i kojima je ono nužno radi stjecanja vještina potrebnih za daljnje visokoškolsko obrazovanje, ali i za daljnje cjeloživotno učenje, pomoć je i značajan doprinos koji ove knjižnice mogu dati, šireći tako svoju obrazovnu ulogu.¹⁶

Visokoškolske knjižnice i istraživanja informacijskog ponašanja studenata u svrhu poboljšanja rada na njihovu informacijskom opismenjavanju

Prilagodba novom dobu, temeljenom na ubrzanom tehnološkom razvoju, primjetna je i kod suvremenih knjižnica. Prisutna je u gotovo svim segmentima knjižničnog poslovanja pa tako i u području knjižničnog obrazovanja korisnika. Knjižnice su i prije obrazovale svoje korisnike: usmjeravale su ih i podučavale. Međutim, pojavom novih, suvremenih oblika pismenosti, dosadašnji napor koji su knjižnice ulagale u području obrazovanja svojih korisnika prestaje biti dovoljan. Uvođenjem nove usluge: poticanja informacijske pismenosti korisnika, koja je za doba u kojem živimo nužna koliko i osnovna pismenost, mi danas svjedočimo novoj i izuzetno važnoj ulozi knjižnica kojom se njihova dosadašnja obrazovna uloga podiže na jednu višu razinu.

U svrhu što kvalitetnijeg rada na informacijskom opismenjavanju studenata, one nerijetko provode istraživanja njihova informacijskog ponašanja. Današnji studenti pripadaju internetskoj, tj. Google generaciji za koju se smatra da posjeduje urođeni interes i sposobnosti za korištenje novih tehnologija, međutim rezultati istraživanja njihovih informacijskih navika pokazuju određeni stupanj površnosti i usmjerenost na kvantitetu, a ne na kvalitetno tumačenje podataka.¹⁷

Istraživanja informacijskog ponašanja mladih (a studenti uglavnom pripadaju dobnoj generaciji mladih ljudi) o kojima govore S. Špiranec i M. Banek Zorica, pokazuju da je mladima web prvo mjesto kojem pristupaju u procesu traženja informacija, da se pritom gube u obilju informacija, odnosno da ne znaju kako reducirati informacije i kako njima upravljati. Pri pretraživanju su nesigurni, a obično imaju i probleme s postavljanjem

¹⁵ Usp. Španiček, Đ. Nav. dj., str. 77.

¹⁶ Usp. Rubinić, D.; I. Stričević. Nav. dj., str. 40.

¹⁷ Usp. Škorić, L.; M. Šember; H. Markulin; J. Petrak. Nav. dj., str. 19.

strategije pretraživanja. Nedostaje im cjelovitost slike o procesu pretraživanja i konceptualni uvid u informacijske sustave, pojmove za pretraživanje biraju nasumce pa su im početne informacije o nekoj temi obično nedostatne, a kako im nedostaje kritičnosti u pregledavanju rezultata obično im je i kvaliteta radova slabija. Strategije rješavanja problema su im također često neispravne, a informacije ne procjenjuju prema relevantnosti, već se najčešće kao kriterijem odabira služe vizualnim elementima. Rezultati također pokazuju da im nedostaje etičnosti u korištenju informacija, zaključke donose na temelju malog broja informacija, a donekle relevantni rezultati su im dovoljno dobri.¹⁸

Ovakvi rezultati, a osobito spoznaja koju donosi najutjecajnija studija koja se bavi ispitivanjem informacijskog ponašanja mladih, ona koju je u okviru programa The researcher of the future provela Istraživačka skupina CIBER, a po kojoj se stupanj informacijske pismenosti nije povećao s povećanjem dostupnosti i sve bojim upoznavanjem suvremene informacijske tehnologije, ukazuju na potrebu temeljitog informacijskog opismenjavanja Google generacije.¹⁹

Istraživanja informacijske pismenosti studenata kao jedne od kategorija takvih, mladih korisnika, kao što je i očekivano, donose slične rezultate:

a) istraživanje informacijske pismenosti studenata, provedeno u kolovozu 2013. u Nacionalnoj knjižnici u Zagrebu, pokazuje kako studentima najveći problem predstavljaju: odabir prave strategije pretraživanja, prepoznavanje kvalitetne informacije te problemi u citiranju literature.²⁰

b) studija iz 2008. godine o kojoj govori J. Lasić-Lazić, a kojom se utvrđuje stupanj web pismenosti studenata, pokazuje da su po tom pitanju studenti iznimno nestrpljivi i impulzivni te da čak i kad odaberu pravu strategiju, koja bi ih u konačnici mogla dovesti do relevantnih rezultata, ne ustraju na njoj, već vrlo brzo odustaju. Zanimljivo je da ni o pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija ne razmišljaju previše.²¹

c) da studentima ponekad nije jasan i sam pojam vrednovanja informacije pokazuju rezultati provedeni 2010. godine u okviru projekta PIL (Project Information Literacy)

¹⁸ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 109-110.

¹⁹ Usp. Lasić-Lazić J., S. Špiranec; M. Banek Zorica. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. // Medijska istraživanja 18, 1(2012), str. 134.

²⁰ Usp. Bračanov, A. ; V. Golubović; D. Seiter-Šverko. Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.// Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), str. 61.

²¹ Usp. Lasić-Lazić, J. ; S. Špiranec ; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 133.

kojim su se propitkivali načini istraživanja i vrednovanja koje studenti koriste. Ovi rezultati pokazuju da studenti pod pojmom vrednovanja informacije uglavnom misle na važnost utvrđivanja vremena njene objave.²²

d) rezultati anketnog upitnika o informacijskom opismenjavanju studenata, koji je 2011. godine provela Središnja medicinska knjižnica među studentima Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao glavni problem navode nedostatnu vještinu procjenjivanja kvalitete informacija kao i nedostatak kritičnosti u njihovu odabiru.²³

e) Istraživanje koje su 2015. godine proveli S. Hasenay i dr.²⁴ ukazuje da studenti, mada prilično dobro upoznati s građom i uslugama knjižnice te uvjetima pod kojima se ona može koristiti, pokazuju zapanjujuće loše poznavanje pretraživanja knjižnične građe. Prema rezultatima ovog istraživanja, čak 38% njih pretražuje knjige koje knjižnica posjeduje preko baza podataka, umjesto preko knjižničnih kataloga.²⁵

f) sličan rezultat donosi i istraživanje provedeno među studentima prve godine šest različitih fakulteta Sveučilišta u Grazu.²⁶ Rezultati, objavljeni 2016. godine, ukazuju na potrebu veće razine poznavanja pretraživanja knjižničnih kataloga kao i baza podataka. Naime, čak 41% studenata navodi kako se nikad nisu koristili knjižničnim katalogima, a 13 % njih uopće ne zna za postojanje baza podataka.²⁷ Zanimljivo je kako pritom smatraju da su informacijski daleko pismeniji nego što je to provedeno istraživanje poslije pokazalo te da (mada je razlika bila očekivana) nema velikih razlika u stupnju informacijske pismenosti studenata različitih fakulteta.

g) dok rezultati prethodno spomenutog istraživanja provedenog u Grazu²⁸ ne ukazuju na velike razlike u stupnju informacijske pismenosti studenata različitih fakulteta, rezultati istraživanja o kojima u svom radu iz 2019. godine govore I. Tosuncuoglu i H. Kuecukler,²⁹

²² Usp. Isto, str. 133-134.

²³ Usp. Škorić, L.; M. Šember; H. Markulin; J. Petrak. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 3-4(2012), str. 26.

²⁴ Usp. Hasenay, S. ; S. Mokriš; I. Šuvak-Pirić; I. Horvat. Informacijska pismenost korisnika fakultetske knjižnice. // Libellarium VIII, 2(2015), str. 147 - 160.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v8i2.233>

²⁵ Usp. Isto, str. 155-156.

²⁶ Usp. Maurer, A.; C. Schloegl; S. Dreisiebner. Comparing information literacy of student beginners among different branches of study. // Libellarium IX, 2(2016), str. 309 - 319.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v9i2.280>

²⁷Usp. Isto, str. 317.

²⁸ Usp. Isto.

²⁹ Usp. Tosuncuoglu, I.; H. Küçükler. The Perceptions of Information Literacy by Students in English Language Departments: A Comparative Study. // World Journal of Education 9, 1(2019), str. 125-134.

a koje je provedeno na dva različita sveučilišta, pokazuju da se ponekad razine informacijske pismenosti studenata različitih sveučilišta mogu znatno razlikovati. Naime, sposobnost pristupanja i korištenja informacija kod studenata jednog sveučilišta je bila znatno niža od istih sposobnosti kod studenata drugog sveučilišta.³⁰

h) za razliku od navedenog istraživanja iz Graza,³¹ gdje su, kao što je istaknuto, studenti prve godine smatrali stupanj osobne informacijske pismenosti višim od naknadno dobivenih rezultata o njemu, istraživanje iz 2018. godine, koje su proveli A. Yvelson-Shorsher i J. Bronstein,³² donosi sasvim drugačije rezultate. Oni ukazuju na razvijenu svijest studenata o nedostatnosti postojećeg stupnja osobne informacijske pismenosti i o potrebi jačeg informacijskog opismenjavanja. Budući da profesori po tom pitanju imaju velika očekivanja od njih, znakovito je kako studentima nije dostatna razina pomoći koju im profesori u tu svrhu pružaju. Zanimljiv je i podatak da studenti uopće nisu svjesni pomoći koju bi pritom mogli imati od knjižnica.³³

Rezultati navedenih istraživanja pokazuju da informacijska pismenosti studenata nije na dovoljno visokom nivou i da se treba raditi na njenom poticanju. Uloga koju bi pri tom mogle imati visokoškolske knjižnice nije dovoljno prepoznata, a edukaciji studenata za pretraživanje knjižnične građe, s obzirom na u radu prikazane rezultate (S. Hasenay i dr.³⁴ te A. Maurer; C.; Schloegl; S. Dreisiebner³⁵) bi trebalo pristupiti ozbiljno i predano. Među studentima prve godine često ne postoji ni objektivan uvid u stvarno stanje vlastite informacijske pismenosti,³⁶ a dok on ne postoji teško je ozbiljnije raditi na njihovom informacijskom opismenjavanju. Mogući razlog takve slike o vlastitoj informacijskoj pismenosti se nalazi u činjenici da su studenti prve godine tek na početku svog visokoškolskog obrazovanja te se nisu dovoljno često susretali sa zahtjevnim zadacima koje ovakva naobrazba od njih traži (seminarski, diplomski i sl. radovi). Budući da razina informacijskih kompetencija studenata nije zadovoljavajuća, kao što i razine

³⁰ Usp. Isto, str. 131.

³¹ Usp. Maurer, A.; C. Schloegl; S. Dreisiebner. Nav. dj., str. 317.

³² Usp. Yvelson-Shorsher, A.; J. Bronstein. Three Perspectives on Information Literacy in Academia: Talking to Librarians, Faculty, and Students. // *College & Research Libraries* 79, 4(2018), str. 535-553. DOI:10.5860/crl.79.3.535

³³ Usp. Isto, str. 535.

³⁴ Usp. Hasenay, S.; S. Mokriš; I. Šuvak-Pirić; I. Horvat. Nav. dj., str. 147 - 160.

³⁵ Usp. Maurer, A.; C. Schloegl; S. Dreisiebner. Nav. dj., str. 309-319.

³⁶ Usp. Isto, str. 317.

informativne pismenosti studenata različitih studija nisu uvijek identične,³⁷ očito je da postoji daljnja potreba za ovakvim istraživanjima.

Visokoškolske knjižnice: moćni partneri u opismenjavanju studenata

Govoreći o ulozi sveučilišnih knjižnica u obrazovanju, D. Rubinić i I. Stričević ističu da ona ponekad nije dovoljno prepoznata od strane sveučilišne zajednice, a uzrok pronalaze u njihovoj dvojnoj ulozi: administrativnoj i obrazovnoj.³⁸ I iz rezultata spomenutog istraživanja koje su proveli A. Yvelson-Shorsher i J. Bronstein, vidljivo je da studenti nisu osvijestili knjižnice svoje matične ustanove kao onaj bitni faktor koji im može biti od iznimne pomoći u stjecanju informacijskih kompetencija, nužnih i tijekom studiranja, ali i kasnije u životu.³⁹

Ovakve spoznaje ukazuju da bi se znatno više trebalo proraditi na osvješćivanju mogućnosti koje bi visokoškolske knjižnice mogle i morale imati u svrhu informacijskog opismenjavanja studenata. One trebaju težiti da budu po tom pitanju prepoznate i od strane studenata, ali jednako tako i od strane visokoškolskih nastavnika.

Naime, upravo bi knjižnice mogle biti moćni partneri nastavnicima u informacijskom opismenjavanju studenata. Razlog tome donekle leži i u njihovoj povijesnoj ulozi i značenju, ali i u mogućnosti njihove prilagodbe novom dobu i novim ulogama koje ono od njih traži. Prije promjena do kojih je u knjižnicama došlo naglom ekspanzijom informacijsko-komunikacijske tehnologije, definicije knjižnice su uglavnom bile određivane dovođenjem u suodnos pojmova knjižnica i knjiga. Knjižnice su prema njima obično bile ustanove u kojima se knjige čuvaju i daju na korištenje.⁴⁰ Kako se riječ knjiga povezuje s riječima učenje i znanje (tako npr. čovjek od knjige u prenesenom značenju predstavlja učenog čovjeka),⁴¹ očito je da su i knjižnice shvaćane kao mjesta gdje se čuva, pohranjuje i omogućuje pristup znanju. Današnje definicije knjižnica više ne govore o knjižnicama samo kao uređenim zbirkama knjiga i druge tiskane građe, već uključuju i zvučnu, vizualnu, grafičku i elektroničku građu. Medij na kojem se nalazi informacija (koja potom može postati znanje) je danas doista raznolik. Ali, ostaje činjenica da su knjižnice te koje su oduvijek znale s informacijama, znale kako se do njih dolazi,

³⁷ Usp. Tosuncuoglu, I.; H. Küçükler. Nav. dj., str. 131.

³⁸ Usp. Rubinić, D.; I. Stričević. Nav. dj., str. 27.

³⁹ Usp. Yvelson-Shorsher, A.; J. Bronstein. Nav. dj., str. 535.

⁴⁰ Usp. Anić, V. Rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb : Novi Liber, 1991. Str. 265.

⁴¹ Usp. Isto.

kako se organiziraju i kako ih treba koristiti, pa to znaju i danas. Pojavom novih tehnologija dovele su se, doduše, u pitanje određene knjižnične tradicionalne vrijednosti, a zbog shvaćanja da je sve dostupno na Internetu i pitanje samog opstanka knjižnica, što je urodilo i određenim stupnjem straha unutar knjižnične zajednice. Ali, kako to M. Gorman kaže citirajući humanista A. C. Graylinga:

„Svako doba misli da je u krizi...”⁴²

Naime, knjižnice su se prilagodile. *Web*, koji je, kako to M. Gorman kaže, metastazirao do nepojmljivosti, i koji prema njemu, sadrži mnoge vrhunce, ali u još većoj mjeri i ponore ljudske prirode,⁴³ knjižnicama više nije konkurencija. Dapače. Suvremene knjižnice, pa tako i visokoškolske, nerijetko koriste društvene mreže kao svoje promotivne alate, mijenjaju se načini i oblik razmjene informacija, pokreću različiti projekti, a knjižnica postaje platforma za njih.⁴⁴ Uz svoje tradicionalne izvore i usluge te uz svoje tradicionalne zadaće, ove knjižnice znaju kako i koje nove zadaće trebaju usvojiti, kako uklopiti nove izvore (i koje od njih), kako i koje nove usluge ponuditi i kako pri tom spojiti staro i novo u svrhu najboljih mogućih rezultata. Tako npr. tradicionalni knjižnični izvori nisu nestali pod utjecajem novog doba i promjena koje su pritom morale proći i knjižnice. Nisu se povukli i prepustili mjesto novim izvorima, već supostoje s njima. Dapače, prema istraživanju koje su 2015. godine među studentima proveli G. Gašo, S. Faletar Tanacković i M. Mičunović, upravo je tiskana knjiga prepoznata kao onaj izvor koji je među studentima najčešće tražen.⁴⁵ Kao što su to oduvijek radile, visokoškolske knjižnice i danas paze na građu koju će uključivati u svoj fond i onu kojoj će pristupati. Kvaliteta izvora i građe, kako tradicionalne tako i suvremene, pritom mora biti neupitna. Prilikom informacijskog opismenjavanja studenata ona se ističe kao bitna stavka, a bez dobrog poznavanja kako novih izvora, tako i onih starih (tradicionalnih knjižničnih), nema istinske informacijske pismenosti. Već je rečeno da Internet, mada je nov i moderan

⁴² Gorman, M. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 2.

⁴³ Usp. Isto, str. 55.

⁴⁴ Usp. Trofimenko, A. Društvene mreže u knjižnicama: budite ondje gdje i čitatelj. // Slobodan pristup informacijama : 12. okrugli stol : zbornik radova. / ur. Ana Barbarić, Dorja Mučnjak. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 3.

⁴⁵ Usp. Gašo, G.; S. Faletar Tanacković ; M. Mičunović. Uloga suvremenih visokoškolskih knjižnica: istraživanje o stavovima i iskustvima diplomskih studenata u društvenim i humanističkim znanostima. // Libellarium: journal for the research of writing, books, and cultural heritage institutions 8, 2(2015), str. 81-108.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v0i0.235>

medij, nudi „sve i svašta“. Iz vlastita doma, pa tako i iz prostora knjižnice studenti mogu neometano pristupati raznolikim izvorima na njemu. Međutim, mnogi od njih su upitne kvalitete. Zadatak visokoškolskih knjižničara je da tijekom informacijskog opismenjavanja studentima ukažu, usmjere ih te poduče pretraživanju i korištenju onih izvora na Internetu koji su kvalitetni i za koje, da bi se mogli koristiti i izvan prostora same knjižnice, one nerijetko plaćaju licence (npr. određene baze podataka i sl.)⁴⁶ Baš danas, u silnoj poplavi dokumenata i mnoštvu raznolikih informacija upitne kvalitete, bez kvalitetnog informacijskog opismenjavanja studenata, može doći do dezorijentiranosti, dezorganizacije i gubljenja u obilju informacija, a to nije put do znanja koji visokoškolsko okruženje treba stvoriti.

U svrhu poticanja informacijske pismenosti studenata i informacijska služba visokoškolskih knjižnica doživljava znatne promjene. Javlja se svijest da maksimalna (liberalna) informacijska služba, gdje knjižničar na sebe preuzima kompletan posao traženja zadane literature,⁴⁷ nije put koji vodi informacijskom opismenjavanju studenata. Knjižničar danas vodi studente u smjeru informacijskog opismenjavanja. Pomaže im u osposobljavanju za samostalno pretraživanje, a potom i vrednovanje te etičko korištenje pronađenih informacija. Tako će, recimo, kao pomoć prilikom istraživačkog rada on uputiti studente da naprave plan rada kojim će točno definirati što će se istraživati, koje će se pritom strategije i izvori informacija koristiti, kako će se podaci skupljati, kako analizirati, te, što je također iznimno važno: podučiti studente o tome kada (u kojem trenutku) određeni korak istraživanja treba nastupiti.⁴⁸ Visokoškolski knjižničar postaje vodič koji studentima pokazuje put, međutim, ne preuzima na sebe traženje literature za njih. Naprotiv, cilj je da studenti postignu što viši stupanj samostalnosti u provođenju istraživanja i izvršavanju zadaća na koje nailaze tijekom studiranja, ali i onih na koje će nailaziti po njegovu završetku. Na ovaj se način otvara put ka razvijanju sposobnosti za cjeloživotno obrazovanje studenata.

⁴⁶ Usp. Mangrum, S.; M. E. Pozzebon. Use of collection development policies in electronic resource management. // *Collection Building* 31, 3(2012), str. 108–114. Citirano prema: Vrana, R.; J. Kovačević. Razvoj knjižničnih zbirki kao preduvjet i mjera razvoja knjižnice. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, 1(2017), str. 83.

⁴⁷ Usp. Sečić, D. *Informacijska služba u knjižnicama: priručnik iz knjižničarstva*. 2006. Str. 35.

⁴⁸ Usp. Hasenay, S.; S. Mokriš Marendić. Profesionalne i osobne kompetencije visokoškolskih knjižničara 21. stoljeća. // *Knjižnice: kamo i kako dalje? : pohrana i zaštita knjižnične građe : profesija "knjižničar"??? : usluge i korisnici : zbornik radova / 12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 11--14. svibnja 2011. ; uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 154.

Uz ovakvu poduku, koja se studentima pruža prilikom iskazivanja potrebe za zadanom literaturom, tematskim pretraživanjem ili iskazanom željom studenta za individualnom podukom, informacijsko opismenjavanje studenata u visokoškolskim knjižnicama provodi se i : vođenim razgledavanjem knjižnica pri čemu se studente, među ostalim, upoznaje i sa građom te izvorima informacija koje knjižnica nudi, izrađivanjem putokaza kao i tiskanih te online vodiča za korisnike, različitim grupnim oblicima poučavanja korisnika kao što su npr. : organizirana predavanja / tečajevi sa svrhom informacijskog opismenjavanja studenata, različite radionice koje knjižnice u tu svrhu organiziraju i sl.⁴⁹ Kako je i onaj dio informacijske pismenosti koji ulazi u domenu knjižnične pismenosti studentima često problematičan, što je očito i iz rezultata istraživanja razmatranih u radu, dužnost je visokoškolskih knjižničara da ovom dijelu informacijskog opismenjavanja posvete iznimnu pažnju. Pretraživanje knjižničnih online kataloga, poznavanje kataložnog opisa u svrhu samostalnog pronalaženja knjižnične građe u knjižnici, pretraživanje baza podataka i mrežnih izvora te citiranje literature i oblikovanje rada trebaju biti sposobnosti koje svaki student po završetku studija treba posjedovati.⁵⁰

Doprinos koji visokoškolske knjižnice mogu dati po pitanju informacijskog opismenjavanja studenata osnažen je i njima svojstvenom sposobnošću povezivanja akademskog i neakademskog svijeta: studenta koji tek ulazi u akademski svijet i profesora koji je već iskusan u njemu. Akademski svijet traži novi diskurs od onog koji je studentima dotad bio poznat. Uloga knjižničara kao spona između neakademskog diskursa, na koji su studenti bili naviknuti i onog akademskog, na koji se tijekom studiranja polako navikavaju, izuzetna je. Upravo u činjenici da nisu dio nastavnog osoblja, a ipak su, što svojim obrazovanjem, što usmjerenošću na područja koja se na ustanovi podučavaju, ovladali potrebnim akademskim diskursom,⁵¹ knjižničari mogu sa studentima razviti i jedan ležerniji, opušteniji, prijateljski odnos. U tome neupitno pomaže i sam prostor knjižnice koju studenti nerijetko doživljavaju kao svoj treći prostor.⁵² Učenje bez pritiska,

⁴⁹ Usp. Usp. Sečić, D. Nav. dj., str. 40-44.

⁵⁰ Usp. Radičević, V. ; K. Mitrić. Smjernice za informacijsko opismenjavanje korisnika knjižnice FFOS-A. // Knjižnice: kamo i kako dalje? : pohrana i zaštita knjižnične građe : profesija "knjižničar"??? : usluge i korisnici : zbornik radova / 12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 11--14. svibnja 2011. ; uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 282

⁵¹ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 122.

⁵² Usp. Velagić, Z. Povijesnost koncepcije knjižničkog trećeg prostora // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne knjižnice kao treći prostor / Gabriel, Dunja Marija ; Leščić, Jelica (ur.). Zageb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. str. 30.

opušteno i u ugodnom okruženju, uvijek polučuje bolje rezultate pa se to može očekivati i u slučaju da se informacijsko opismenjavanje studenata provodi u prostoru same knjižnice. Iznimno dobro poznavanje knjižnične građe (njene posebnosti, bibliografskog i sadržajnog opisa i sl.), poznavanje postupaka njenog pretraživanja (npr. u knjižničnom će se katalogu razlikovati postupak pretraživanja analitike u odnosu na pretraživanje autorske knjige i sl.), svakodnevni pristup knjižničnim katalogima i bazama podataka (rezultati spomenutih istraživanja S. Hasenay i dr.⁵³ i A. Maurer, C. Schloegl, S. Dreisiebner⁵⁴ ukazuju da studenti imaju velikih problema u njihovom pretraživanju) čini visokoškolske knjižničare osobama koje bi trebale biti među informacijski najpismenijima na ustanovi. Naime, takav stupanj informacijske pismenosti od njih zahtijeva njihov svakodnevni posao. Kao takvi, oni predstavljaju svojevrsno bogatstvo koje bi, u svrhu širenja informacijskih kompetencija, trebalo biti prepoznato od strane visokoškolske zajednice: kako studenata kojima je informacijsko opismenjavanje nužno, tako i njihovih nastavnika što, nažalost, često nije slučaj.

Modeli integriranja informacijskog opismenjavanja u kurikulum

Suradnja nastavnika i knjižničara osnova je za uspješnost informacijskog opismenjavanja studenata. Knjižničari su upućeni u informacijsko ponašanje studenata, dobro poznaju knjižničnu građu i izvore informacija te ključne koncepte koje studenti moraju spoznati da bi postali sposobni za provođenje potrebnih istraživanja. Profesori su, s druge strane, stručnjaci za svoje područje, a zajedno, kroz međusobni dijalog i suradnju, mogu raditi na reviziji postojećih tečajeva, planirati nove tečajeve kojima se podiže razina informacijske pismenosti studenata, zajednički utvrđivati probleme na koje se tijekom informacijskog opismenjavanja studenata nailazi, raditi na njihovom otklanjanju i sl.⁵⁵ Visokoškolski profesori i knjižničari trebaju pritom i jedni drugima pomoći u otklanjanju onih nedostataka koji ih priječe da u procesu poticanja informacijske pismenosti studenata daju svoj maksimum.

⁵³ Usp. Hasenay, S. ; S. Mokriš; I. Šuvak-Pirić; I. Horvat. Nav. dj., str. 147 - 160.

⁵⁴ Usp. Maurer, A. ; C. Schloegl; S. Dreisiebner. Nav. dj., str. 309-319.

⁵⁵ Usp. Mackey T. P.; T. E. Jacobson. Information Literacy: A Collaborative Endeavor. // College Teaching 53, 4(2005) str. 140-144. URL: <https://www.jstor.org/stable/27559244> (2019-09-11)

Rezultati ankete provedene 2017. godine u Kini među sveučilišnim nastavnicima engleskog jezika⁵⁶ ukazuju kako oni, mada imaju iznimna znanja iz područja kojima se bave i kojima podučavaju svoje studente, kao i znanja o podučavanju, ponekad mogu imati određenih problema koji ulaze u domenu informacijske pismenosti. Velik doprinos, u takvom slučaju, može dati upravo visokoškolska knjižnica i njeni knjižničari. Visokoškolski nastavnici, s druge strane, mogu u svrhu kvalitetnijeg informacijskog opismenjavanja studenata, upoznati knjižničare s područjima i disciplinama koje studenti proučavaju na svom studiju, pomoći im u stjecanju iskustva rada u učionici i sl. Ako uzmemo u obzir da informacijski pismeni studenti postižu bolje rezultate tijekom studija te brže i uspješnije završavaju studij, kao i činjenicu da su stečenim znanjem o tome „kako treba učiti“ stekli sposobnost učenja za cijeli život (što će se pozitivno odraziti i na njihovo buduće radno mjesto),⁵⁷ očito je da poboljšanju vještina informacijske pismenosti studenata treba pristupiti vrlo ozbiljno, za što je potrebno dijeljenje iskustva i znanja među nastavnicima i visokoškolskim knjižničarima, kao i osluškivanje stavova i mišljenja studenata.⁵⁸

Stupanj suradnje nastavnika i knjižničara u informacijskom opismenjavanju studenata bit će uvjetovan i tipom odabranog kolegija.

U suvremenom visokoškolskom okruženju danas govorimo o četiri glavna modela integriranja informacijskog opismenjavanja u kurikulum:⁵⁹

a) kolegij intrakurikularnog (ugniježđenog) tipa

Informacijska pismenost kod ovog tipa kolegija postaje integrirana u sam kolegij ili program kroz njegove ciljeve, ishode i aktivnosti učenja te pritom traži visok stupanj zajedničkog sudjelovanja knjižničara i nastavnika.

b) interkurikularni ili integrirani tip kolegija

Kod ovog tipa kolegija informacijska je pismenost dodatak kolegiju/programu. Radi se o opismenjavanju koje na zamolbu nastavnika obično organizira knjižničar i koje traje od jednog do nekoliko školskih sati.

c) ekstrakurikularno ili paralelno informacijsko opismenjivanje

⁵⁶ Usp. Yan-xia, D. Research on College English Teachers' Information Literacy in Information Environment. // *EnglishLanguage Teaching*, 10, 11 (2017). str. 37-43. DOI: 10.5539/elt.v11n10p37.

⁵⁷ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 124.

⁵⁸ Usp. Yevelson-Shorsher, A.; J. Bronstein. Nav. dj. str. 548.

⁵⁹ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj., str.120-121.

Ovaj tip opismenjavanja provodi knjižnica neovisno o akademskom kurikulumu. Sudjelovanje studenata u ovom tipu opismenjavanja nije obvezno kao u prethodna dva tipa, već je dobrovoljno i samoinicijativno.

d) samostojeći kolegij

Kao što i sama riječ samostojeći kaže, radi se o samostalnom kolegiju na kojem se provodi informacijsko opismenjavanje. Informacijska pismenost ovdje postaje dio ponude kurikuluma studenata. Ponekad to može biti obvezni kolegij koji visokoškolska ustanova nudi kao dio općeg programa, a nerijetko se radi o izbornom predmetu koji se boduje. Prema D. Rubinić i I. Stričević, uvođenjem ovakvog oblika informacijskog opismenjavanja studenata kao izbornog kolegija (osobito za studente prve godine) povećava se vidljivost visokoškolske knjižnice, jača njena obrazovna uloga, a postiže se i veća suradnja s nastavnim osobljem.⁶⁰

Svaki od navedenih tipova ima svoje kvalitete, ali i svoje mane. Tako je npr. kolegij intrakurikularnog (ugniježđenog) tipa onaj za koji S. Špiranec i M. Banek Zorica ističu da bi trebao dati istinski doprinos nastavi.⁶¹ Nastavnik će ovdje težiti rješavanju istraživačkih zadataka postavljanjem istraživačkih pitanja i traženjem dokaza. Studenti će primjenjivati razne istraživačke metode, a ispreplitanjem predmeta i informacijske pismenosti i sama kvaliteta nastave bit će podignuta na višu razinu. Međutim prema D. Rubinić i I. Stričević, ovaj model, već samom činjenicom da traži intenzivnu partnersku suradnju nastavnika i knjižničara, postaje teško provediv zbog zadiranja u nastavnikove nastavne strategije.⁶²

Interkurikularni i ekstrakurikularni tip opismenjavanja smatraju se nedovoljno motivirajućima za kvalitetno opismenjavanje ukoliko opismenjavanje vodi knjižničar bez nastavnikove prisutnosti. Naime, u tom slučaju nema povezivanja s konkretnim predmetom. Ako se pak radi o dodatku od tek nekoliko školskih sati koji se dodaju temeljnom kolegiju, ne može se govoriti o sustavnom i iterativnom procesu, što bi informacijska pismenost trebala biti.

⁶⁰ Usp. Rubinić, D.; I. Stričević. Informacijsko opismenjavanje studenata: potrebe i perspektive // Knjižnice: kamo i kako dalje? : pohrana i zaštita knjižnične građe : profesija "knjižničar"??? : usluge i korisnici : zbornik radova / 12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 11--14. svibnja 2011. ; uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić . Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 183.

⁶¹ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 121.

⁶² Usp. Rubinić, D.; I. Stričević. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata : istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-FranzensGraz. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4 (2011), str. 27.

Glavna zamjerka samostojećem i ekstrakurikularnom tipu kolegija je sadržana u činjenici da su oni po naravi generičkog tipa te uglavnom orijentirani na vještine i logiku pretraživanja informacija.⁶³

Rad na informacijskom opismenjavanju studenata i istinska opismenjenost koja iz njega proizlazi ne može biti rezultat opismenjavanja koje traje tek nekoliko sati i neće biti kvalitetan ako je povjeren samo jednom kolegiju/predmetu.⁶⁴ Da bi ono bilo što uspješnije, trebalo bi se provoditi kad god je to moguće, a u opismenjavanje se, kao što je istaknuto, trebaju intenzivno uključiti i nastavnici i knjižničari pri čemu je iznimno bitna i njihova međusobna suradnja i potpora. Knjižničari pritom moraju raditi i na svom stalnom usavršavanju, kao i na većoj prepoznatosti od strane visokoškolske zajednice. Da bi bili shvaćeni kao ravnopravni partner u informacijskom opismenjavanju studenata: studenti, nastavnici, ali i sami knjižničari, moraju biti svjesni da je, kako to navode S. Hasenay i S. Mokriš Marendić:

„knjižnica visokog učilišta, bez obzira radi li se o središnjoj sveučilišnoj knjižnici općeznanstvenog karaktera ili o fakultetskoj knjižnici usmjerenoj prema određenom znanstvenom, odnosno stručnom području, jedan je od najvećih obrazovnih resursa fakulteta tj. sveučilišta. Svako sveučilište, kao i fakultet koji želi postići visokopozicionirano mjesto u akademskom svijetu uz sebe mora imati modernu i funkcionalnu knjižnicu kao oslonac kvalitetnom znanstvenom radu i nastavi u području koje pokriva.“⁶⁵

Zaključak

Visokoškolske su knjižnice oduvijek usmjeravale i poučavale svoje korisnike, međutim, danas se ta uloga proširuje i intenzivira. Poticanje informacijske pismenosti studenata (oblika pismenosti koji uključuje sve dosad poznate vrste pismenosti), nova je zadaća na kojoj ove knjižnice danas intenzivno rade.

Znanje o organizaciji znanja, pronalaženju informacija te njihovom kvalitetnom korištenju osnovne su osobine svake informacijski pismene osobe, a studenti, kao mladi ljudi koji pripadaju novom dobu te kao budući akademski građani, nositelji novog društva,

⁶³ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 121-122.

⁶⁴ Usp. Lasić-Lazić J., S. Špiranec; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 129.

⁶⁵ Hasenay, S. ; Mokriš Marendić, S. Iz naših knjižnica: Informacijsko opismenjavanje korisnika Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek i Knjižnice Prehrambeno-tehnološkog fakulteta u Osijeku. // Kemija u industriji : časopis kemičara i kemijskih inženjera Hrvatske 57, 12(2008), str. 556. URL: <https://hrcak.srce.hr/29533> (2019-11-01)

oni koji bi trebali pratiti novosti na području svoje struke i obrazovanja općenito, ne smiju biti iz toga izostavljeni. Međutim, iz u radu prikazanih istraživanja, očito je da stupanj informacijske pismenosti studenata uglavnom nije na visokoj razini. Zabrinjavajući je očiti nedostatak poznavanja pretraživanja knjižničnih kataloga kao i baza podataka, nedostatak kritičnosti u odabiru te procjeni informacija, uočena nestrpljivost i impulzivnost u pretraživanju i dr., ali i saznanje da dio studenata uopće nije svjestan potrebe za jačim osobnim informacijskim opismenjavanjem kao i spoznaja da uglavnom nisu svjesni pomoći koju im pritom mogu pružiti visokoškolske knjižnice. Zbog poznavanja i svakodnevnog pristupanja brojnim, kako tradicionalnim, tako i suvremenim izvorima informacija, upravo su visokoškolske knjižnice one sastavnice visokoškolskog obrazovanja koje mogu ove mlade ljude podučiti njihovim osobinama i kvalitetnom služenju njima. Zbog pojave mnoštva novih izvora neujednačene vrijednosti, toj se obuci mora pristupiti ozbiljno i odgovorno, težeći pritom što većoj razini samostalnosti, kritičnosti i etičnosti kod studenata. Da bi se ova nova i u današnje vrijeme nužna uloga visokoškolskih knjižnica mogla uspješno odvijati potrebno je: surađivati s nastavnim osobljem, biti upućen u programe koji se na kolegijima podučavaju, poznavati karakteristike informacijskog ponašanja studentske populacije, poznavati načine i proces opismenjavanja te stalno raditi i na osobnom informacijskom opismenjavanju knjižničara. Informacijsko opismenjavanje treba shvatiti kao kontinuirani proces koji nikad ne prestaje i koje se time dovodi u vezu s pojmom cjeloživotnog obrazovanja, a uloga visokoškolskih knjižnica, kod kojih, u usporedbi s drugim informacijskim okruženjima, informacijska pismenost bilježi najvidljiviji procvat,⁶⁶ u visokoškolskom okruženju mora biti snažna i osviještena.

Literatura

Alić, S. Globalno selo. // Filozofska istraživanja 29, 1(2009), 51-61.

Anić, V. Rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb : Novi Liber, 1991.

Bračanov, A.; V. Golubović; D. Seiter-Šverko. Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.// Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 45-64.

Candy, P. C. Lifelong learning and information literacy . Str. 6-7. [citirano: 2018-10-10]. Dostupno na:

⁶⁶ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj., str. 123

https://www.researchgate.net/profile/Philip_Candy/publication/268299706_Lifelong_Learning_and_Information_Literacy/links/55d4eb9308ae6788fa352834.pdf.

Gašo, G.; S. Faletar Tanacković; M. Mičunović. Uloga suvremenih visokoškolskih knjižnica: istraživanje o stavovima i iskustvima diplomskih studenata u društvenim i humanističkim znanostima. // *Libellarium: journal for the research of writing, books, and cultural heritage institutions* 8, 2(2015), str. 81-108.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v0i0.235>.

Gorman, M. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

Hasenay, S. ; S. Mokriš; I. Šuvak-Pirić; I. Horvat. Informacijska pismenost korisnika fakultetske knjižnice. // *Libellarium* VIII, 2(2015), str. 147 - 160. DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v8i2.233>.

Hasenay, S. ; Mokriš Marendić, S. Iz naših knjižnica: Informacijsko opismenjavanje korisnika Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek i Knjižnice Prehrambeno-tehnološkog fakulteta u Osijeku. // *Kemija u industriji : časopis kemičara i kemijskih inženjera Hrvatske* 57, 12(2008), str. 556. [citirano: 2019-11-01]. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/29533>.

Hasenay, S. ; S. Mokriš Marendić. Profesionalne i osobne kompetencije visokoškolskih knjižničara 21. stoljeća. // *Knjižnice: kamo i kako dalje? : pohrana i zaštita knjižnične građe : profesija "knjižničar"???: usluge i korisnici : zbornik radova / 12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 11--14. svibnja 2011. ; uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić . Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 150-157.*

Lasić-Lazić J.; S. Špiranec; M. Banek Zorica, Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. // *Medijska istraživanja* 18, 1 (2012), 125-142.

Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija, recenzirano 30. srpnja 2006. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

Mackey T. P.; T. E. Jacobson. Information Literacy: A Collaborative Endeavor. // *College Teaching* 53, 4(2005) str. 140-144 [citirano: 2019-09-11]. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/27559244>.

Mangrum, S.; M. E. Pozzebon. Use of collection development policies in electronic resource management. // *Collection Building* 31, 3(2012), str. 108–114.

Maurer, A. ; C. Schloegl; S. Dreisiebner. Comparing information literacy of student beginners among different branches of study. // *Libellarium* IX, 2(2016), str. 309 – 319.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v9i2.280>.

Radičević, V. ; K. Mitrić. Smjernice za informacijsko opismenjavanje korisnika knjižnice FFOS-A. // *Knjižnice: kamo i kako dalje? : pohrana i zaštita knjižnične građe : profesija "knjižničar"???: usluge i korisnici : zbornik radova / 12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 11--14. svibnja 2011. ; uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić . Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 277-285.*

Rubinić, D.; I. Stričević. Informacijsko opismenjavanje studenata: potrebe i perspektive // *Knjižnice: kamo i kako dalje? : pohrana i zaštita knjižnične građe : profesija "knjižničar"???: usluge i korisnici : zbornik radova / 12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 11--14.*

svibnja 2011. ; uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić . Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 173-186.

Rubinić, D.; I. Stričević. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata : istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-FranzensGraz. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4 (2011), 23-48.

Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Lokve : Benja, 2006.
Stančin-Rošić, D. Obrazovanje korisnika za 21. stoljeće. // Zbornik radova /Međunarodno savjetovanje Knjižnice europskih gradova u 21. stoljeću, Varaždin, 4.-7.XI. 1998. Varaždin : Gradska knjižnica "Metel Ožegović", 1998. 133 – 137.

Suzić, N. Kompetencije za život u 21. stoljeću i školski ciljevi učenika. // Pedagogijska istraživanja, 11, 1(2014) 111 – 122.

Škorić, L.; M. Šember; H. Markulin; J. Petrak. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 3-4(2012), 17-28.

Španiček, Đ. Bolonjski proces u Hrvatskoj // Polimeri : časopis za plastiku i gumu 26, 2(2005), 76-78.

Špiranec, S. Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje. // Edupoint 17, 3(2003), str. 4-14. [citirano: 2019-08-07]. Dostupno na:http://edupoint.carnet.hr/casopis/cimages/edupoint/ep_17_1.pdf.

Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta, 2008.
Tosuncuoğlu, I.; H. Küçükler. The Perceptions of Information Literacy by Students in English Language Departments: A Comparative Study. // World Journal of Education 9, 1(2019), str. 125-134. DOI:10.5430/wje.v9n1p125.

Trofimenko, A. Društvene mreže u knjižnicama: budite ondje gdje i čitatelj. Slobodan pristup informacijama : 12. okrugli stol : zbornik radova / ur. Ana Barbarić, Dorja Mučnjak. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 3-11.

Velagić, Z. Povijesnost koncepcije knjižničnog trećeg prostora // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne knjižnice kao treći prostor / Gabriel, Dunja Marija ; Leščić, Jelica (ur.). Zageb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015., 29-42.

Vrana, R.; J. Kovačević. Razvoj knjižničnih zbirki kao preduvjet i mjera razvoja knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 1(2017), 79-102.

Yan-xia, D. Research on College English Teachers' Information Literacy in Information Environment. // EnglishLanguage Teaching, 10, 11 (2017). str. 37-43. DOI: 10.5539/elt.v11n10p37.

Yvelson-Shorsher, A.; J. Bronstein. Three Perspectives on Information Literacy in Academia: Talking to Librarians, Faculty, and Students. // College & Research Libraries 79, 4(2018), str. 535-553. DOI:10.5860/crl.79.3.535.